

**VIGDIS MOE
SKARSTEIN**
Nasjonalbibliotekar

Kulturarv i bevegelse

Et frosset kulturminne

Forsida på NB21 er denne gangen fra Svalbard. Akkurat disse taubanene som fraktet kullet fra gruvene til utskipping i Longyearbyen, brukes ikke mer. De står der som industri- og kulturhistorie og er fredet, inntil de forvitrer og forsvinner som en bevegelig, skiftende del av kulturlandskapet.

De representerer en viktig dokumentasjon av vår kulturarv, et symbol på en del av vårt næringsgrunnlag og industri som i et tusenårsperspektiv har kort levetid. Også *dokumentasjonen* av epoken kan bli kortvarig, i hvert fall slik den står i reell størrelse i sitt naturlige element.

Naturen som arkiv

Frosset i den naturen det oppstod i blir minner som dette bevart i original, i full størrelse – så lenge naturen og naturkreftene tillater det. Det er til låns. Klimautviklingen kan tyde på at kulturminner som disse kan komme til å vare enda kortere enn før.

Kunnskapen de representerer kan imidlertid ikke bare være til låns. Fysisk kulturarv må restaureres, konserveres og registreres slik at vi kan vite hvem vi har vært – og er. Bare slik kan vi bygge framtida på historien om fortida, slik kan kunnskapshistorien hjelpe oss til å generere ny kunnskap. For at forskerne skal få tilgang på nødvendig

dokumentasjon, må vi fryse nåtida gjennom å bevare dokumentasjonen.

Sikre dokumentasjon

Vi kan imidlertid ikke ta vare på alt. Spørsmålet om representativitet, om når det skal defineres et originalpunkt som «fryses» for bevaring og når det skal få skje en naturlig utvikling, enten den er generisk eller har form av forvitring, er og bør være en løpende debatt.

Det som er hevet over debatt er imidlertid at når vi ikke lenger kan dokumentere vår historie i full fysisk størrelse som for eksempel taubaner på Svalbard, stavkirker eller oljeplattformer, må kunnskapen om dem tas vare på i arkiv, bibliotek og museum. Enten dette skjer i form av trykte, analoge eller digitale dokumenter, gjør kvantiteten spørsmålet om fullstendighet eller representativitet viktig også i denne sammenhengen.

I Nasjonalbiblioteket er vi opptatt av å tilstrebe *fullstendighet*. Pliktavleveringsloven gir oss et godt utgangspunkt for å kunne realisere det. Det er viktig at samtida ikke gjør valg som hindrer ettertida i å gjøre egen vurdering av utviklingen, enten det gjelder genetisk mangfold eller et kulturelt.

Sikre mangfold

En viktig forutsetning for vår framtid er klimautviklingen. For å påvirke den trengs kunnskap om den. Som det går fram av en av artiklene i dette nummeret av NB21, peker klimamodellene ut Arktis som det området på jorda som får hurtigst

og størst oppvarming på grunn av økte konsentrasjoner av drivhusgasser.

Derfor blir nettopp Svalbard et viktig område for å måle og å forstå de globale klimaendringene. Forskere fra hele verden kommer til Svalbard for å følge med på utviklingen. Det gjelder også innen andre naturvitenskapelig forskningsområder som er fundamentale for å forstå endringene i forutsetningen for liv på kloden.

En ting er klima som forutsetning for liv.

En annen ting artenes utvikling. Det er viktig å beholde et genetisk mangfold. Svalbards globale frøhvelv med mer enn 320 000 forskjellige typer frø er også et arkiv for menneskeheten. Det skal sikre mest mulig av det globale plantemangfoldet og er back-up for oppbevaring av duplikater fra slike frøsamlinger over hele verden. Det blir ett av flere «Trusted repositories».

Trusted repositories

Det trengs hvelv eller pålitelige magasiner for å ta vare på alle typer av vår egenart, enten det er det biologiske, genetiske eller kunnskapen. Slik går det en linje fra frøhvelvet på Svalbard til både de fysiske og digitale sikringsmagasinene for eksempel i Nasjonalbiblioteket og Riksarkivet. Alle steder har arkivene store utfordringer når det gjelder både å registrere, konservere og bevare materialet.

Arkivets nye utfordringer

Også i arkivene skjer en bevegelse, en forvitring. Det fysiske materialet må restaureres og konserveres for å kunne bevares, enten det er på papir, er lyd som musikk og både levende bilder og stillbilder. I tillegg kommer at dagens arkiver ikke lenger er definert og forvart i institusjonenes magasiner, men lever et flyktig liv i ulike databaser og på nett. I det digitale ligger faren for forvitring i det flyktige, i mangel på standarder, i datasikkerhet, ja, i det blotte faktum at internett er vårt viktigste arkiv – og at det i sin egenart er kaotisk. Det er en

utfordring for kulturarven, både intellektuelt og teknologisk. Vi må søke nye måter å finne fram på, nye nødvendige hjelpemidler for å huske og å gjenfinne.

Å fange forandringen

NB21 har i tidligere nummer hatt fokus på strukturelle endringer som påvirker Nasjonalbiblioteket og andre samfunnsinstitusjoners tjenester: det digitale samfunnet, endringer i den litterære institusjonen og i litteraturens estetikk, moderne formidling. Vi har hatt mye fokus på at ny tid gir nye metoder. Om vi skal kunne formidle kulturarven i moderne innpakning, må vi også tilstrebe forståelse og kunnskap om de materielle endringene i alt vårt materiale, i måten å bevare og konservere den kunnskapen på, som er forutsetningen for formidling.

For Nasjonalbiblioteket som skal bevare alt i et tusenårsperspektiv, blir det viktig kunnskap å erkjenne og å følge med på de utfordringene som ligger i utfordringene med bevaring og konservering.

Dette nummeret av NB21 handler i vid forstand om utviklingen for mange institusjoner på dette området. Hvert dokument, hvert objekt må ses ut fra sin egenart. Hvert medium må ses ut fra sin tid og sin kontekst, for å fange den *kulturarven som er i bevegelse*.

Taubanen på NB21s forside er frosset midt i sin virksomhet, er blitt statisk. Som kulturminne er den likevel i stadig bevegelse: i naturen, dokumentert i arkivene, konservert og formidlet digitalt – her som foto.

VIGDIS MOE SKARSTEIN
NASJONALBIBLIOTEKAR

This article can be read in full in the English section in the back of the magazine.